

Портрет (поводом двадесетогодишњице једног догађаја)

„Господине начелниче, он их је први напао! Њих петорица су мирно сједјели на клупи код Иван-беговог споменика, када је он изашао из мрака и почео да их удара мотком“– преносио је своме надређеном инспектор његово виђење догађаја у изненађујуће хладној просторији станице МУП-а на Цетињу. „Притом их је вријеђао, називајући их усташама и издајницима српства“. Одмах ми је било јасно да ништа не бих постигао ако би почео да их убјеђујем да те вечери нисам имао намјеру да било кога нападнем или повриједим. Такође, код себе нисам имао никакву мотку, већ сам у десној руци носио кесу у којој су се налазиле баш оне двије књиге које су за мене имале сентименталну вриједност. Прва од њих је била старо издање Светог Писма Новог Завјета, у преводу Вука Стефановића Караџића, коју сам добио још као дјечак, на крштењу. Друга књига је била „Источник знања“ од Светог Јована Дамаскина, у којој се налазила посвета од тадашњег ректора богословије епископа Јоаникија, будући да сам је добио као награду за са одличним успјехом завршени III разред богословије. Када сам сјутрадан отишао на мјесто одигравања догађаја, нисам пронашао ниједну од те двије књиге. Знатно касније, када сам срео човјека из комуналног предузећа, који је био

задужен за чишћење тог дијела града, испричао ми је да је Свето Писмо узео његов колега, док је „Источник знања“ био умазан крвљу једног од учесника туче, па су га због тога бацили у оближњи контејнер. Но, оно што је на мене оставило дефинитивно највећи утисак јесте детаљ са суђења, на које сам био позван после неких два мјесеца након описаних догађаја. Наиме, у просторији у којој се одвијало рочиште налазио се велики сто за којим је сједио судија. Иза њега је био у бијело окречен зид, на чијем се видном мјесту налазио велики портрет Ј.Б.Тита. Још у дјетињству сам видео многе слике и портрете, који су били качени изнад табли у школским учионицама, на бинама током свечаних приредби, баш као и у државним институцијама. Међутим, портрет у згради Основног суда на Цетињу био је посве другачији. На њему је приказан лик човјека ријетке косе, високог, избораног чела, са замишљеним погледом који добацује до неких недоступних даљина. Портрет је очито био од велике важности за све запослене у суду: од портира преко курира, писара до адвоката и судија. Штавише, када су деветесетих година прошлог вијека многи од њих поскидали слике и портрете који су висили на зидовима њихових кућа, те намјесто њих вратили славске иконе, овај портрет је за њих настављао да игра велику улогу. Остао је уписан у њихово биће. Био је попут ожиљка на срцу који никада не зараста. Попут тетоваже, која и када се ласерски уклони, њен траг остаје на човјековом тијелу до краја живота. По начину на који су гледали у портрет, закључио сам да у њиховој перцепцији лик повремено показује знаке живота. Као да су вјеровали да се са времена на вријеме његове очи лијево, десно помјерају, а његови капци наизмјенично заклапају и отварају. У наредним мјесецима сам одсјај портрета примјећивао и на лицима навијача на Обилића пољани, у сненим погледима дама са галерије Зетског позоришта, на уснама жена док пробавају сир петком на Балшића пазару... Као да их је портрет све дефинисао и около њих уписао велики непробојни круг, из којег им, све и да су то хтјели, није било изласка.

Но, нешто морам да исповиједим. У наредним деценијама сам се више пута упитао гдје је након свих ових година завршио портрет. Да ли, можда, у неком мемљивом и влажном подруму? Или, пак, у истом оном контејнеру у којем је својевремено био и мојом крвљу умазани „Источник Знања“...

(У спомен на великог руског писца Николаја Гогоља, чије научно-фантастичне приче, код нас у Црној Гори, нажалост, спадају у чисти реализам)

Ћакон Павле Љешковић,

mitropolija.com